

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

І. В. Варнавська, О. В. Черемісін

ПОЛІТОЛОГІЯ

Навчально-методичний посібник

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

УДК 631.675:633.18(083.1)
К82

Рецензенти:

Федір Григорович Семенченко – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри філософії, політології та українознавства Херсонського національного технічного університету;

Галина Миколаївна Михайленко – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії, археології та методики викладання Херсонського державного університету

*Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри професійної освіти
Херсонського державного аграрно-економічного університету
(протокол № 1 від 31.08.2021 р.)*

*Розглянуто і затверджено на засіданні вченої ради
Херсонського державного аграрно-економічного університету
(протокол № 1 від 31.08.2021 р.)*

Варнавська І. В.

К82 Політологія : навчально-методичний посібник / І. В. Варнавська, О. В. Черемісін. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 208 с.

ISBN 978-966-992-595-4

Матеріали навчально-методичного посібника призначені для підготовки із навчальної дисципліни «Політологія». Розраховані для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної і заочної форм навчання аграрного закладу вищої освіти з метою поточного контролю знань. Наукова робота містить тематичний план дисципліни, лекції, завдання для практичної і самостійної роботи, а також тестові питання для самоперевірки і самоконтролю (по три варіанти до кожної теми) і список рекомендованої літератури.

УДК 631.675:633.18(083.1)

978-966-992-595-4

© І. В. Варнавська, О. В. Черемісін, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ЛЕКЦІЇ	7
Тема 1. ПОЛІТОЛОГІЯ ЯК НАУКА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА	7
1. Політика як соціальне явище	8
2. Політологія – наука про політику. Її предмет та методи політичних досліджень	12
3. Функції політології та її зв'язок з іншими науками	15
Контрольні питання до теми:	16
Список рекомендованої літератури	16
Тема 2. ВИНИКНЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ СВІТОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ	18
1. Політична думка Стародавнього світу	19
2. Основні риси політичної думки епохи Середньовіччя	24
3. Політичні вчення Нового часу	26
4. Розвиток світової політичної думки у ХХ–ХХІ ст.	31
Контрольні питання до теми	33
Список рекомендованої літератури	33
Тема 3. ПОЛІТИЧНА ВЛАДА ЯК ОСНОВНИЙ АТРИБУТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ	35
1. Влада, її природа та види	36
2. Ознаки, типи, функції та шляхи досягнення політичної влади	40
3. Проблеми легітимності політичної влади в Україні	46
Контрольні питання до теми	49
Список рекомендованої літератури	50
Тема 4. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА	52
1. Поняття, структура і функції політичної системи	53
2. Політична система України	61
Контрольні питання до теми	66
Список рекомендованої літератури	66
Тема 5. ДЕРЖАВА – БАЗОВИЙ ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА	68
1. Поняття держави	69
2. Сутність правової та соціальної держави	77

3. Громадянське суспільство	79
Контрольні питання до теми	81
Список рекомендованої літератури	82
Тема 6. ЛЮДИНА І ПОЛІТИКА	83
1. Людина як суб'єкт політики	84
2. Політичні еліти: поняття, типологія, функції.	86
3. Сутність політичного лідерства	88
Контрольні питання до теми	92
Список рекомендованої літератури	92
Тема 7. ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	94
1. Політичне життя суспільства	95
2. Особливості політичного життя суспільства	96
Список рекомендованої літератури	98
Тема 8. ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА, СВІДОМІСТЬ	99
1. Сутність і структура політичної культури	100
2. Типи, види та функції політичної культури	101
3. Політична культура сучасної України	103
4. Політична свідомість у структурі політичної культури	104
5. Поняття політичної ідеології	106
Контрольні питання до теми	107
Список рекомендованої літератури	108
Тема 9. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ І СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС	109
1. Поняття міжнародних відносин	110
2. Світовий політичний процес: суть, цілі, функції	111
3. Україна в системі міжнародних відносин	112
Контрольні питання до теми	114
Список рекомендованої літератури	114
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	116
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	147
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ	204

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Політологія» є важливою дисципліною циклу загальноосвітньої і соціально-гуманітарної підготовки бакалаврів в аграрних закладах вищої освіти III–IV рівнів акредитації. Її вивчення сприяє підвищенню політичних знань серед здобувачів вищої освіти, формуванню молодих людей як відповідальних громадян українського суспільства, активних учасників державотворчих процесів.

Вивчення політології – це багатогранний процес, який включає в себе різноманітні засоби оволодіння навчальним матеріалом і форми контролю за його результатами, у тому числі й поточного. Поточний контроль дає змогу здобувачам під час навчання сформуванню уявлення про власні здібності, зробити самооцінку і регулювати власні успіхи. У свою чергу, на основі аналізу результатів контролю, викладач має можливість вдосконалювати форми й методи своєї роботи.

У науково-методичному посібнику містяться лекції, завдання для поточного контролю, а також по три варіанти тестових завдань до всіх тем навчального курсу.

Мета курсу:

Основна мета вивчення курсу «Політологія» полягає в розвитку творчого мислення здобувачів вищої освіти, їх уміння самостійно аналізувати й пояснювати зміст і сутність політичних явищ і процесів, які відбуваються в Україні і за її межами.

Завдання курсу:

- 1) формування у здобувачів свідомості та відповідальності, як у громадян держави;
- 2) політична соціалізація студентства;
- 3) розширення і поглиблення політичних знань молоді;
- 4) засвоєння студентською молоддю норм цивілізованої політичної поведінки;
- 5) розвиток творчого мислення студентів, їх умінь самостійно аналізувати й пояснювати суспільні явища, узагальнювати політичний досвід управління суспільством, прогнозувати політичні події;

- 6) формування навичок аргументації поглядів, думок, оцінок та вибір політичних пріоритетів;
- 7) формування культури політичного спілкування та умінь цивілізовано вирішувати конфліктні ситуації;
- 8) набуття навичок проведення публічного виступу.

У результаті вивчення курсу студенти повинні:

■ **знати** основні поняття і категорії політичної науки, теорію та особливості сучасних суспільно-політичних процесів, складні і суперечливі проблеми політичного життя, тенденції розвитку політичних явищ у вітчизняній і міжнародній політиці;

■ **уміти** синтезувати набутті знання у відповідне світосприйняття і високу політичну культуру; творчо застосовувати набутті знання при аналізі неополітичних реалій суспільного життя, формувати власну науковообґрунтовану позицію щодо актуальних політичних проблем сьогодення.

ЛЕКЦІЇ

Тема 1

ПОЛІТОЛОГІЯ ЯК НАУКА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

(2 год.)

Мета та завдання заняття: з'ясування сутності і структури політики як соціального явища, висвітлення її функцій; визначення об'єкту та предмету політології як науки, аналіз особливостей, що зумовили місце політології в системі соціальних наук, вивчення структури, основних методів і функцій політичної науки.

Основні поняття та категорії теми: політика, політологія, мета політики, засоби політики, функції політики, внутрішня політика, зовнішня політика, предмет політології, об'єкт політології, категорії політології, політичний інтерес, політичні відносини, політична діяльність, політична організація.

Після вивчення теми слухачі повинні вміти:

- правильно визначити поняття «політика»;
- вказати на мету політики;
- зобразити структуру політики;
- розкрити суть основних функцій політики;
- визначити об'єкт і предмет політології;
- розкрити взаємозв'язок політології з іншими науками;
- охарактеризувати основні методи політології;
- пояснити суть основних функцій та завдань політології.

ПЛАН

1. Політика як соціальне явище.
2. Політологія – наука про політику. Її предмет та методи політичних досліджень.
3. Функції політології та її зв'язок з іншими науками.